

La Noguera 2018

www.elpanoramic.org

Un projecte promogut per:

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

**Diputació
Barcelona**

**Ajuntament de
Barcelona**

Anàlisi estadístic i redacció d'informe: Montse Fernández i Cintia Guerrero – Observatori del Tercer Sector-

Juny 2019

Consell Comarcal de la Noguera

Índex

1. Presentació	4
2. El Panoràmic	6
3. Resum executiu.....	10
4. Característiques de la participació	12
4.1. Una visió global de la Noguera	13
4.2. Caracterització de les entitats.....	16
5. Les persones.....	24
5.1. Les persones actives	25
5.1. Les persones associades	26
5.2. Les persones voluntàries	30
5.3. Els equips remunerats	32
5.4. Representació de joves	34
6. El govern de les entitats.....	35
6.1. L'Assemblea	36
6.2. Juntres i Patronats	37
6.3. L'equitat a les entitats.....	37
7. La dimensió econòmica.....	40
7.1. Volum econòmic	41
7.2. Fonts de finançament	42
8. Els espais	45
9. Reptes per a entitats de la Noguera	49
Annexos.....	53
Annex I: Fitxa tècnica	54
Annex II: Procés de recollida de respostes	55
Annex III: Entitats impulsores de El Panoràmic.....	56

1. Presentació

La comarca de la Noguera és la més extensa de Catalunya en quilòmetres, amb 1.784,07 km², distribuïts ens 30 municipis i 4 EMD. Aquestes dades es veuen reflectides en el nombre d'associacions i entitats sense ànim de lucre que hi ha constituïdes a la comarca, amb un total de 175 organitzacions actives.

L'any 2016 des dels Serveis Socials del Consell Comarcal de la Noguera s'aposta per iniciar un nou servei, el Punt de Voluntariat de la Noguera, amb l'objectiu principal de promoure el voluntariat a la comarca, fomentar la participació ciutadana, la cohesió social i la convivència fent de pont entre les persones que volen fer voluntariat i les entitats que en necessiten, i implementant tasques per fer créixer i millorar la tasca solidària de les persones de la comarca, mitjançant la formació i les activitats de sensibilització.

Una de les actuacions prioritàries del Punt de Voluntariat és l'estudi del Panoràmic de la nostra comarca, ja que aquest coneixement i contacte amb les entitats ens permetrà poder conèixer la seva situació, la realitat i poder col·laborar conjuntament per fomentar la participació i el voluntariat a la Noguera.

Consell Comarcal de la Noguera

2. El Panoràmic

El Panoràmic és una recerca impulsada pel Consell d'Associacions de Barcelona –CAB- i fruit de les reflexions recollides en el 2n Congrés de les Associacions de Barcelona. Aquesta iniciativa que neix del mateix món no lucratiu aporta informació sobre l'abast del teixit associatiu i posa de manifest la seva força, disposant de dades sobre la seva situació i evolució.

Des de la segona edició el Panoràmic es va estendre al conjunt del territori català i en la present edició, el Panoràmic es consolida com una eina per a la millora i l'enfortiment del món associatiu a diferents territoris, gràcies a la seva visió transversal i les sèries de dades que es van generant, les quals permeten establir reptes i elements de millora alhora que comencen a dibuixar tendències.

La present publicació recull els resultats de El Panoràmic de la Noguera, una experiència d'èxit en la que han participat 159 entitats de la comarca. El Consell Comarcal de la Noguera ha tingut un paper clau en la recollida de respostes que planteja un cas paradigmàtic d'aquest procés, on s'han considerat les especificitats de les entitats i del territori per aconseguir la màxima participació (vegeu més informació sobre la metodologia en els annexes).

El resultat del treball acurat i des de la proximitat és una imatge transversal del món no lucratiu en la comarca i una anàlisi de tendències de la realitat no lucrativa a partir de la mostra d'entitats participants. Quan és possible s'aporten dades de comparació amb el conjunt de Catalunya a fi de situar dins d'un marc de referència general les especificitats de la Noguera.

Sens dubte es tracta d'una fotografia molt completa de la realitat de la comarca més extensa de Catalunya. El nombre d'entitats participants en la recerca s'estima en prop del 90% del total d'organitzacions arrelades a la comarca, fet que permet oferir una reflex força versemblant de la realitat.

Coneixement

La generació de dades contribueix a identificar temes de millora i posar llum sobre les percepcions. El coneixement ajuda a fer-se més forts

Visibilitat

Les xifres de dimensió i la informació sobre les activitats que es realitzen donen visibilitat davant la societat a un sector del qual sovint no hi ha dades

Reconeixement

La informació objectiva contribueix al reconeixement social de la feina que es realitza i els valors que es promouen en el camí cap a la transformació social

Incidència política

A partir de preguntes sobre el posicionament del sector es contribueix a la millora de les accions d'incidència política

Dimensió

Les entitats formen part de la vida del país però cal contextualitzar-les per tal de saber quin lloc ocupen a la societat

El Panoràmic treballa des dels valors de sector tot innovant el procés de recerca. Els elements metodològics d'innovació són:

Col·laboració

Les entitats impulsores uneixen representativitat, experiència i capacitat d'execució. En el Panoràmic no hi ha una empresa consultora que fa un encàrrec.

Participació

Hi ha grups de treball per definir necessitats, el qüestionari s'elabora de forma participativa i es treballa en transparència.

Proximitat

El treball de camp s'estructura des d'entitats de l'entorn que es responsabilitzen d'aconseguir les respostes a la seva zona.

Open data

Les dades es comparteixen amb centres d'investigació, entitats de segon nivell, universitats, administracions, etc. perquè facin noves explotacions i reflexions.

Eficiència

Al segle XXI la tecnologia ha canviat la manera de fer investigació social i hem incorporat novetats com els qüestionaris electrònics i un aplicatiu personalitzat. Cada euro és aprofitat al màxim i a més millora l'optimització a cada edició anual.

Adequació

Les organitzacions de la societat civil són diverses en molts aspectes: activitat, forma d'organitzar-se, comunitat, destinataris, etc. El qüestionari compta amb més de 80 itineraris de resposta diferents.

Transversalitat

Des dels seus inicis el Panoràmic ha tingut un plantejament transversal amb la participació d'organitzacions de tots els àmbits, la qual cosa facilita la comparabilitat i el coneixement agregat.

3. Resum executiu

- S'estima que a la Noguera hi ha unes 175 entitats actives. Aquesta xifra indica l'existència d'1 associació per cada 221 habitants. La mitjana del conjunt de Catalunya se situa en 1 entitat per cada 314 habitants.
- La forma jurídica predominant és l'associació, la qual representa el 95% del total de les organitzacions de la comarca, una xifra superior a la mitjana de Catalunya (situada en el 85%).
- 7 de cada 10 entitats compta amb entre 3 i 30 persones implicades de manera continuada en l'entitat. Aquestes poden ser membres de les juntes, persones sòcies, voluntàries, són les persones que fan possible el dia a dia de les organitzacions.
- 1 de cada 4 entitats compta amb projectes de voluntariat, on participen persones voluntàries no sòcies. Entre aquestes entitats, el més habitual és que hi participin entre 1 i 10 persones voluntàries -38%-.
- La presència de dones i homes en els òrgans de govern és heterogènia, essent les dones més presents en les bases, representant el 53% de la participació en les assemblees. Mentre que en les juntes les dones representen el 46% i en el cas de les presidències el 37%.
- El volum d'ingressos mitjà no supera els 5.500 euros anuals. La principal font de finançament és pròpia (73%) la qual se situa molt per sobre de les fonts públiques i privades.
- La relació contractual amb la seu de les entitats és, per terme general, en forma de cessió públic d'espai. De fet 7 de cada 10 entitats es troben en aquesta situació.
- Els principals reptes considerats per les entitats són l'ampliació de la base social i la diversificació de les fonts de finançament.

4. Característiques de la participació

4.1. Una visió global de la Noguera

La Noguera, comarca formada per 30 municipis i ubicada en el Prepirineu lleidatà, és la més extensa de les 41 comarques que configuren el mapa territorial de Catalunya. Amb 1.784,07 km² d'extensió, ocupa el 5,6% del territori català. La seva densitat de població, amb un entorn eminentment rural i de gran dimensió, se situa molt per sota de la mitjana catalana, essent de 21,7 habitants per km² enfront els 236,7 habitants per km² de Catalunya (d'acord amb les dades de l'Idescat 2018).

També segons les dades publicades per l'Institut d'Estadística de Catalunya, en el 2018 va comptar amb una població total de 38.708 habitants. La qual es concentra principalment en la seva capital, Balaguer, on viu aproximadament el 45% del total, i en els municipis del sud i l'est de la comarca. Dels 30 municipis només 7 superen els 1.000 habitants.

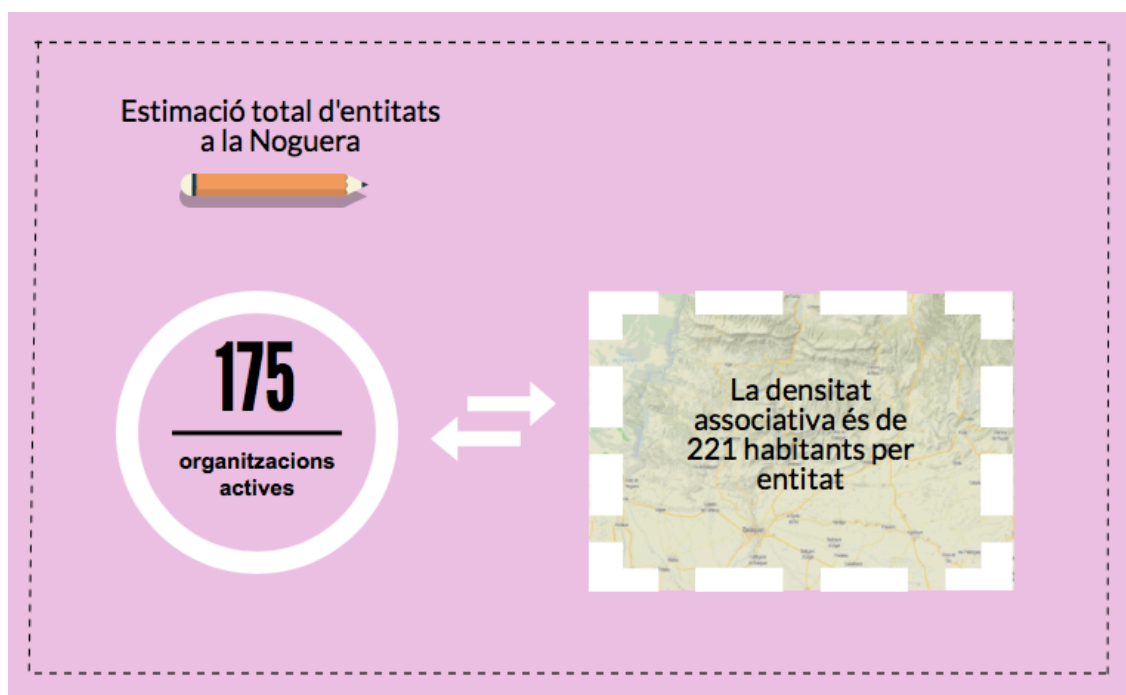
En aquest context, la participació ciutadana a través de les entitats sense afany de lucre es dibuixa de manera particular, concentrada en els principals nuclis urbans, i on les característiques de l'entorn i de la població fan que la participació es concebi necessàriament des de la proximitat i amb un fort caràcter local. Com es veurà al llarg d'aquest informe, aquesta realitat també es tradueix en necessitats específiques i en reptes concrets.

Una primera xifra necessària per conèixer l'estat de les entitats a la comarca és el total d'organitzacions existents. A través de la recollida de respostes de El Panoràmic s'ha pogut contactar amb la pràctica totalitat d'entitats de la Noguera i s'estableix en aproximadament 175 les organitzacions actives en el territori. Per organitzacions actives es considera les entitats amb activitat en l'any de referència de les dades.

Aquesta dada permet aportar també la densitat associativa del territori, és a dir, el nombre mig d'entitats per habitant. Aquesta ràtio mostra que la proporció d'entitats a la Noguera és major que al conjunt de Catalunya. Així, mentre que la

mitjana catalana se situa en 1 entitat per a cada 315 habitants, a la comarca se situa en 221.

Esquema 1 Xifres globals, total d'entitats i densitat associativa

La distribució de les entitats en la comarca no és homogènia, ja que existeix una relació directa entre població i entitats. En els municipis més poblats acostuma a haver-hi un teixit associatiu més extens que en els municipis de petita dimensió. Malgrat que no és l'única variable que explica el fenomen associatiu, aquesta correspondència es posa de manifest en la localització de les entitats participants en El Panoràmic, i en el pes de cada municipi en la resposta.

Núvol 1 Municipis on es troben les entitats participants en El Panoràmic (la grandària de les lletres es correspon amb el nombre d'entitats de cada municipi)

La realitat demogràfica de la Noguera, un factor ja mencionat, segueix en termes generals la tendència del conjunt de Catalunya, tot i que conté algunes especificitats pròpies d'entorns rurals. S'analitza, a tall d'exemple, el pes de les dones respecte el conjunt de la població i també l'edat. Pel que fa a la presència de dones s'observa que aquestes estan lleugerament menys representades a la Noguera que al conjunt de Catalunya, ja que sumen el 49% del total.

Taula 1 Percentatge de dones i homes en el conjunt de la població de la Noguera i de Catalunya. Font: Idescat 2018

	Dones	Homes
La Noguera	49%	51%
Catalunya	51%	49%

En el cas dels grups d'edat, les dades apunten a una població més envellida en la Noguera que en la mitjana de Catalunya. El pes de les persones de 65 anys i més anys és 3 punts superior. Per contra, la representació de població entre 15 i 64 anys és 3 punts inferior.

Taula 2 Percentatge de persones per grups d'edat en el conjunt de la població de la Noguera i de Catalunya. Font: Idescat 2018

	65 anys i més	Entre 15 i 64 anys	Menors de 15 anys
La Noguera	22%	63%	15%
Catalunya	19%	66%	15%

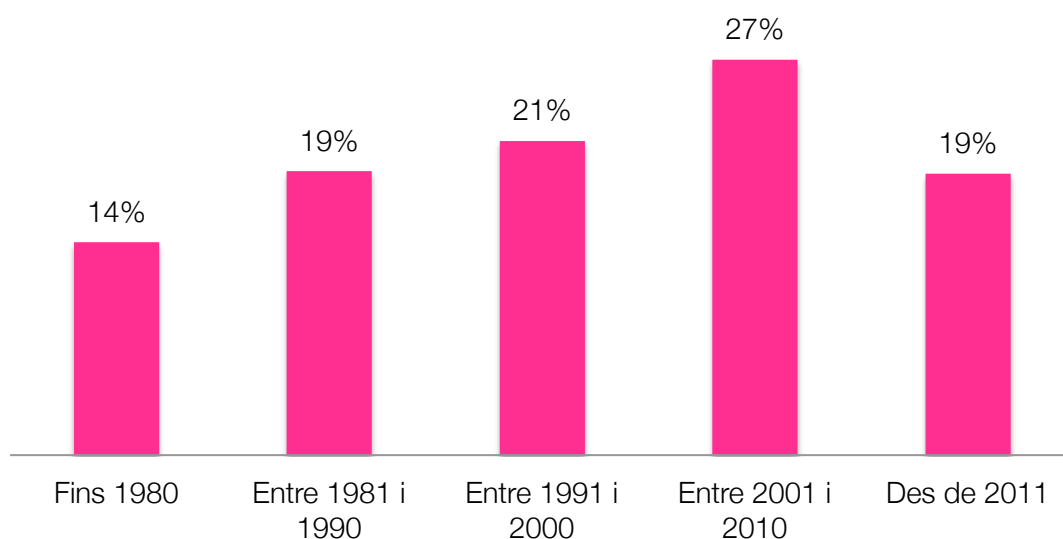
La població, doncs, es caracteritza per concentrar-se en pocs municipis, comptar amb un envelliment per sobre de la mitjana de Catalunya, i on la presència dels homes és lleugerament superior a la de les dones. Sota aquests paràmetres, com és la participació? I com es caracteritzen les organitzacions?

4.2. Caracterització de les entitats

Existeixen alguns elements de caracterització de les organitzacions com són l'any de constitució, la forma jurídica, el sector d'activitat, l'àmbit territorial, etc. Es tracta de factors que ajuden a conceptualitzar la realitat no lucrativa d'un entorn.

L'any de constitució aporta informació respecte la construcció i consolidació d'una societat civil organitzada en el territori. Les xifres apunten a un sector jove, on gairebé la meitat de les organitzacions es van crear en el segle XXI, en concret el 46% del total. El 17% de les entitats van ser creades abans del 1980, el 19% a la dècada dels anys 80 i el 21% en la dècada dels anys 90. Amb la informació segmentada per dècades, sembla que el pic més gran es dona en la primera dècada del 2000, quan van ser creades pràcticament 1 de cada 3 entitats.

Gràfic 1 Any de constitució de les entitats de la Noguera

Quan es compara aquesta cronologia amb la mitjana de creació de les organitzacions catalanes, s'observa que el recorregut històric segueix la mateixa línia però alguns matisos, com ara l'alt creixement d'entitats en la dècada dels anys 80, que se situa 4 punts per sobre de la mitjana de Catalunya, i també la baixa presència d'entitats constituïdes d'abans del 1980, en concret 5 punts per sota de la mitjana.

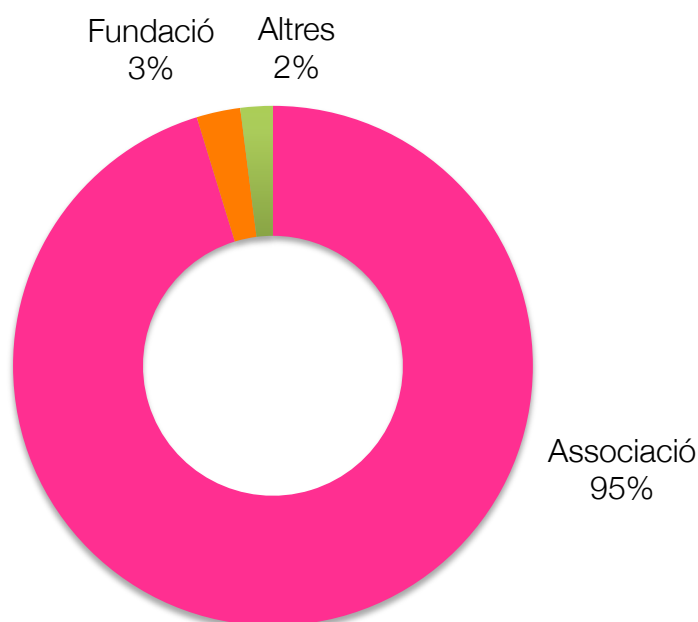
Taula 3 Any de constitució de les entitats de la Noguera i Catalunya

	La Noguera 2018	Catalunya 2017	Diferències (Punts)
Fins 1980	14%	19%	-5
Entre 1981 i 1990	19%	15%	+4
Entre 1991 i 2000	21%	22%	-1
Entre 2001 i 2010	27%	25%	+2
Des de 2011	19%	19%	-

La forma jurídica més freqüent entre les entitats de la Noguera és l'associació, el 95% tenen aquesta forma jurídica. El 3% són fundacions i el 2% altres formes jurídiques. Aquesta darrera opció, recull principalment organitzacions que encara no s'han constituït formalment.

Les dades obtingudes, doncs, mostren una prevalença de les associacions. A més, el seu pes se situa per sobre del conjunt de Catalunya, on tot i ser també ser majoritària aquesta forma jurídica, les associacions representen un 85%, 10 punts percentuals per sota de la Noguera.

Gràfic 2 Forma jurídica de les organitzacions de la Noguera

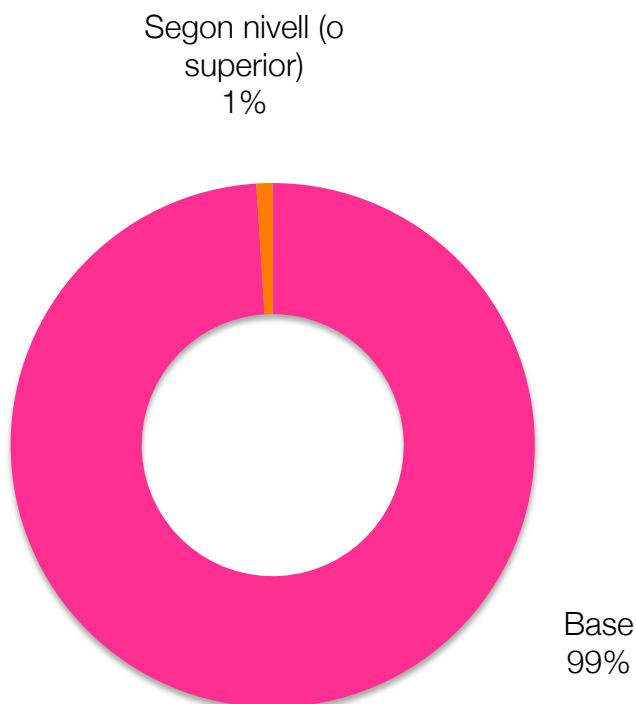

Habitualment es considera que cada forma jurídica té *per se* una finalitat diferenciada. L'associació és la forma jurídica habitual per a organitzacions que treballen la promoció de drets des de la participació activa dels col·lectius implicats, amb caràcter horitzontal i, on en molts casos, en absència d'estructures –equip tècnic estable, finançament sostenible, ...-.

Els resultats de El Panoràmic mostren, a més, que en la seva majoria, les entitats són de base, és a dir, agrupen persones, mentre que la presència de

coordinadores, federacions o confederacions és minsa. En conjunt, aquests resultats dibuixen un teixit d'entitats amb poca estructura, poc organitzada i que es construeix amb la participació de persones sòcies.

Gràfic 3 Nivell de les organitzacions

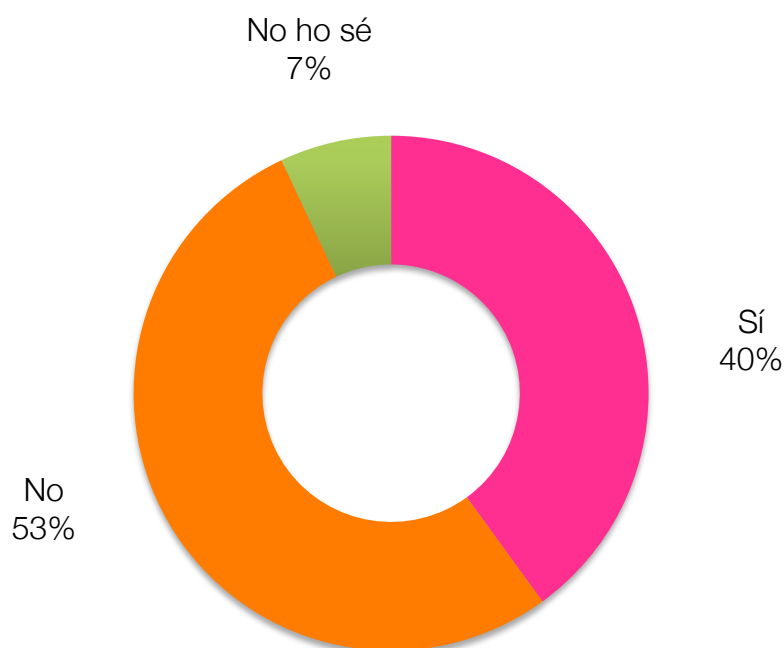

La manca d'organització entre entitats i de treball en xarxa pot donar lloc a l'atomització del teixit associatiu, per tant, aquesta qüestió és un primer element a abordar en termes de repte. Cal considerar, però, que les administracions locals promouen espais de participació de les entitats, com la Taula d'entitats de Balaguer.

També s'ha de considerar que la baixa presència d'entitats de segon nivell o superior no és sinònim de manca d'articulació a través d'aquestes. Es dona, però més enllà de la comarca. Així, les dades apunten a que el 40% de les entitats de la Noguera formen part d'alguna federació o coordinadora, però en la

seva majoria aquestes són d'àmbit català (o superior a l'àmbit comarcal). Sembla també un element de reflexió el fet que el 7% de les entitats hagin manifestat no saber si pertanyen o no a aquest tipus d'organització, ja que es pot interpretar com una manca de coneixement de les opcions de federar-se.

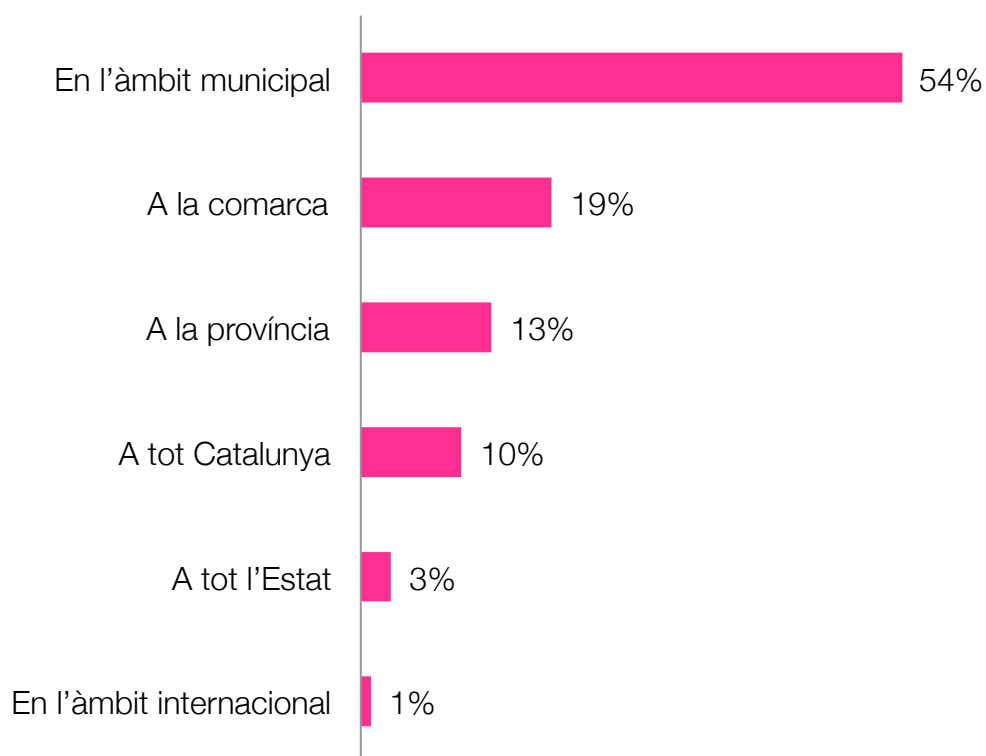
Gràfic 4 La vostra organització forma part d'alguna xarxa, plataforma, federació... entitat de 2n o 3r nivell?

Aprofundint la caracterització de les entitats de la Noguera, s'analitzen ara l'àmbit territorial i el sector d'activitat de les entitats. Dins de les organitzacions participants, n'hi ha que desenvolupen l'activitat només en el municipi on hi ha la seu, mentre que d'altres tenen una dimensió territorial més gran.

Els resultats del Panoràmic indiquen que més de la meitat, en concret el 54% de les entitats realitzen les seves activitats en el mateix municipi on es troben. I el 19% realitzen actuacions a nivell comarcal. Es tracta doncs d'una dimensió territorial propera. Tanmateix, el 13% afirmen realitzar activitat al conjunt de la província de Lleida, el 10% a tot Catalunya, el 8% a tot l'Estat, i el 8% en l'àmbit internacional.

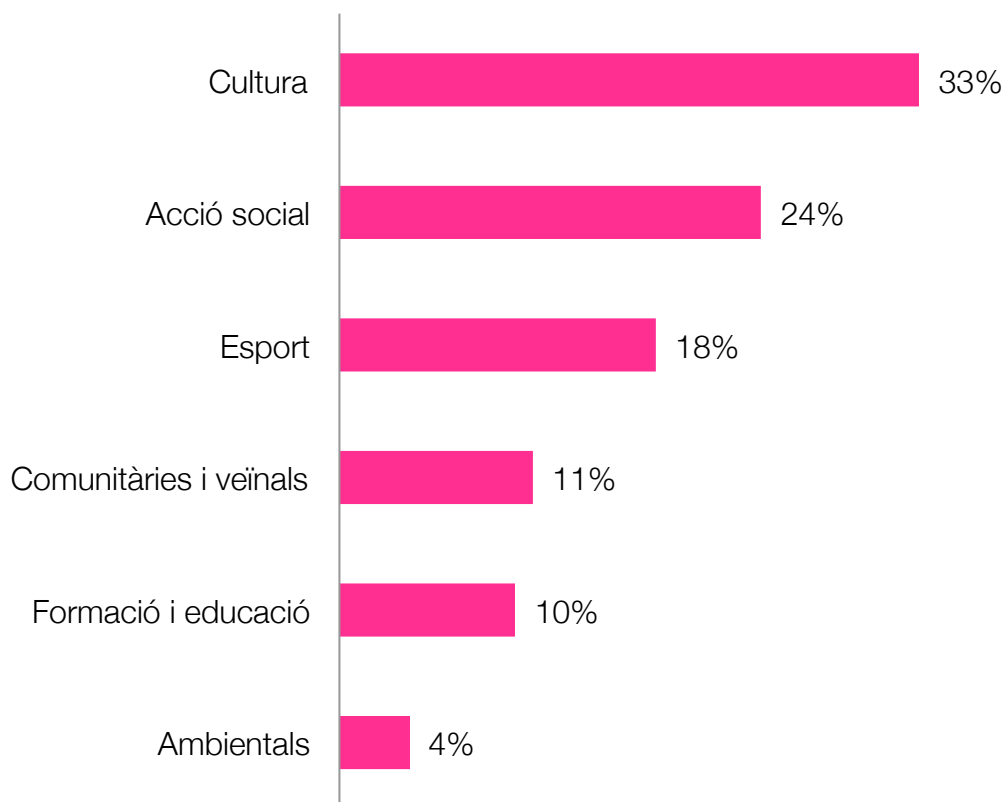
Gràfic 5 Àmbit territorial d'actuació de les entitats

En relació a l'àmbit d'actuació principal, és a dir, allò que defineix l'entitat i és necessari per acomplir la seva missió, les dades obtingudes assenyalen que les temàtiques principals sobre les quals s'identifiquen més projectes associatius són la cultura (33%), l'acció social (24%) i l'esport (18%).

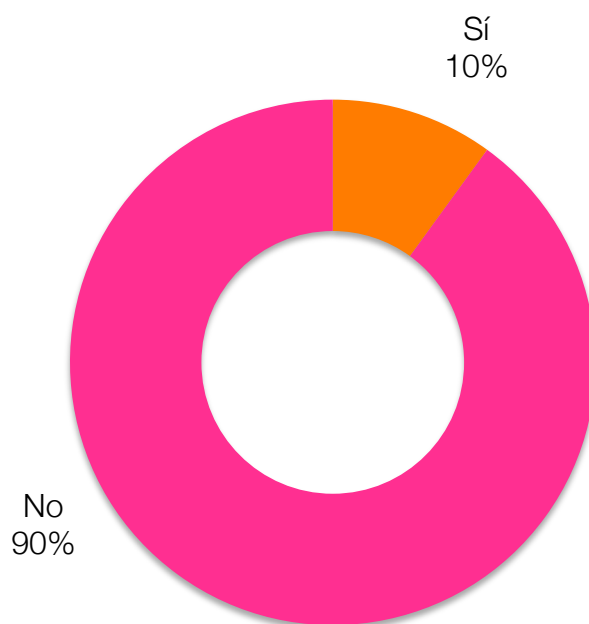
També estan representades aquelles organitzacions que treballen en l'àmbit comunitari i veïnal com ara les associacions de veïns i veïnes (11% del total), les d'educació i formació com els centres de lleure (que representen el 10%) i les organitzacions ambientals (amb un 4% de pes) com les associacions de defensa forestal. En conjunt dibuixen un sector ric i divers en temàtiques i missions, on la cultura i l'acció social són predominants d'igual forma que succeix en el conjunt de Catalunya.

Gràfic 6 Àmbit d'actuació prioritari de les entitats de base

Un darrer element de caracterització de les entitats té a veure amb els principis que inspiren les organitzacions i la seva naturalesa. Els orígens de moltes entitats estan vinculats amb les confessions religioses, especialment amb l'església catòlica però, com han evolucionat les organitzacions pel que fa a la naturalesa d'aquests principis? Les dades aportades per El Panoràmic posen de manifest que el 10% de les organitzacions s'ubiquen avui dia sota principis religiosos, mentre que el 90% se situen en la laïcitat.

Gràfic 7 En l'actualitat, la teva entitat està inspirada en valors religiosos?

“(En relació als valors religiosos) considerem que sí ja que formem part d’una Fundació, la qual es defineix com a religiosa. [...]. Tot i això, no practiquem sovint amb els participants”

Extret de les preguntes obertes del qüestionari

5. Les persones

5.1. Les persones actives

Les entitats compten amb persones associades, voluntàries, col·laboradores, destinatàries de les activitats, etc. En conjunt, tots aquests grups es poden definir com a ciutadania activa que s'implica, a través de les organitzacions de la societat civil, per aconseguir uns objectius comuns i amb caràcter prosocial. La participació és un indicatiu de la salut democràtica d'un territori i d'aquí la seva importància.

Les organitzacions no lucratives, tot i comptar amb un ampli ventall de formes de participació i col·laboració, s'organitzen en el dia a dia amb el que es pot anomenar grup de persones actives. Les persones actives són totes aquelles que participen i dinamitzen les organitzacions de manera continuada, independentment de si són membres de la junta, activistes, persones voluntàries, etc.

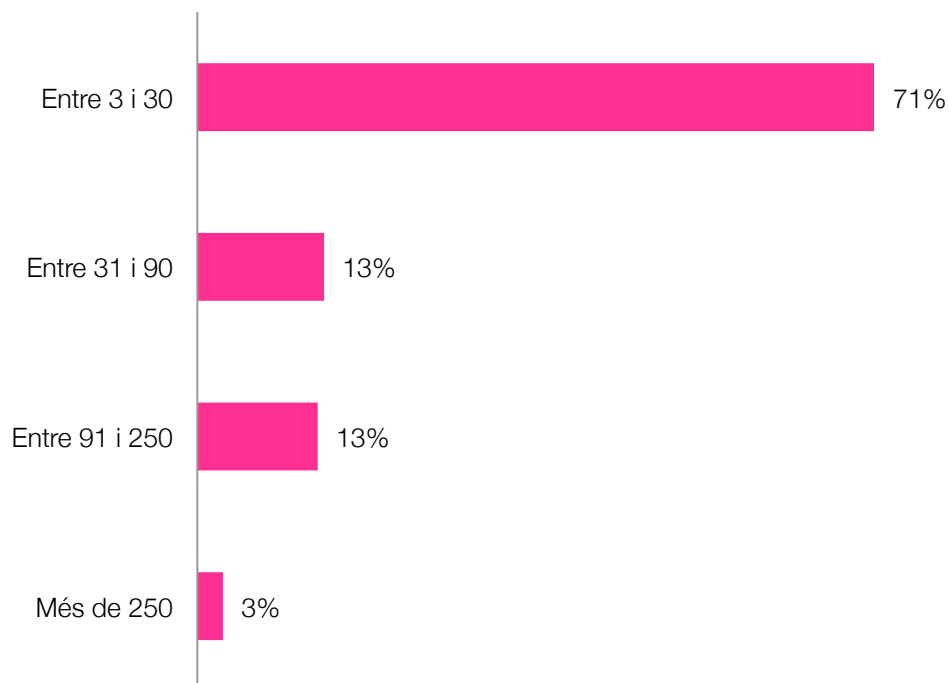
S'han establert diferents trams per analitzar el nombre de persones actives en les entitats de la Noguera. El primer aplega fins a 30 persones, el segon de les 31 a les 90 persones, el tercer de les 91 a les 250 i, per últim, hi ha un darrer segment que recull aquelles organitzacions amb més de 250 persones actives.

Segons els resultats obtinguts a l'enquesta de El Panoràmic, 7 de cada 10 entitats compten amb entre 3 i 30 persones actives, en concret un 71%. Les entitats que treballen al seu dia a dia amb 31 i 90 persones actives i les que compten amb entre 91 i 250 representen en tots dos casos un 13%.

Les que superen les 250 persones actives suma el 3% de les entitats. Com es pot observar, la distribució per trams està concentrada en el primer tram, fet que apunta a entitats de petita dimensió, on són un grup reduït de persones qui fan possible el seu dia a dia.

Aquesta primera aproximació a les persones que són el motor de les organitzacions dibuixa un teixit associatiu format per entitats de petita dimensió i on es dona una concentració de tasques i responsabilitats en un grup reduït de persones, que difícilment supera la trentena.

Gràfic 8 Nombre de persones actives (per trams)

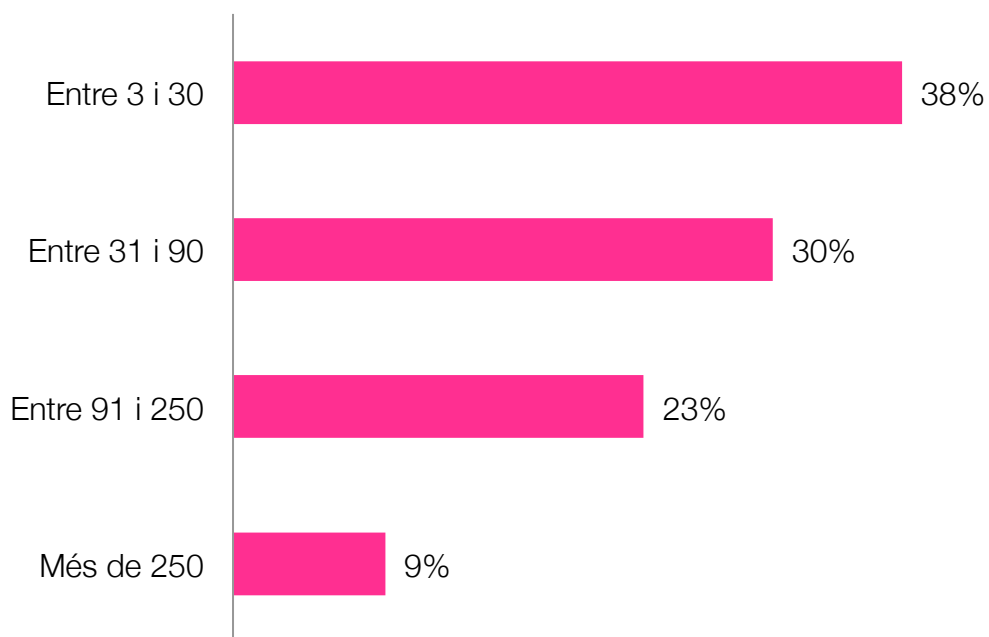
5.1. Les persones associades

Les persones associades són l'element indispensable de la vida associativa, les quals donen sentit a la forma jurídica d'associació i permeten treballar des de l'horitzontalitat. Donat que el 95% de les entitats de la Noguera es defineixen amb la forma jurídica d'associació, una dada important a l'hora d'analitzar el teixit associatiu, és la grandària d'aquestes associacions d'acord amb el nombre de persones associades que en formen part.

Amb el mateix criteri que en el cas de les persones actives, s'han establert diferents trams per analitzar el nombre de persones sòcies de les entitats. Un primer tram, aplega les entitats formades d'entre 3 i 30 persones associades, les quals representen el 38% del total d'entitats. La resta de trams disminueixen gradualment, les entitats en el segment de 31 a 90 persones associades

representa el 30% i les que compten amb entre 91 i 250 persones el 23%. La xifra més baixa doncs és la de les associacions que superen les 250 persones associades, les quals representen el 9% de les associacions de la comarca.

Gràfic 6 Associacions segons el nombre de persones associades (per trams)

Pel que fa a la participació associativa de dones i homes no s'observen diferències destacables, tot i que la balança s'inclina positivament cap a les dones, les quals representen el 52% de les persones sòcies davant el 48% dels homes. Sembla oportú subratllar la presència de les dones en les entitats precisament en una comarca on les dades de població indiquen que hi ha més homes que dones.

Gràfic 7 Percentatge de dones associades i homes associats

Les persones sòcies poden tenir diferents graus d'implicació dins de l'entitat i en El Panoràmic s'ha volgut aprofundir en aquesta qüestió a partir de quatre possibles nivells, els quals se han creat expressament per aquesta recerca. Es tracta de:

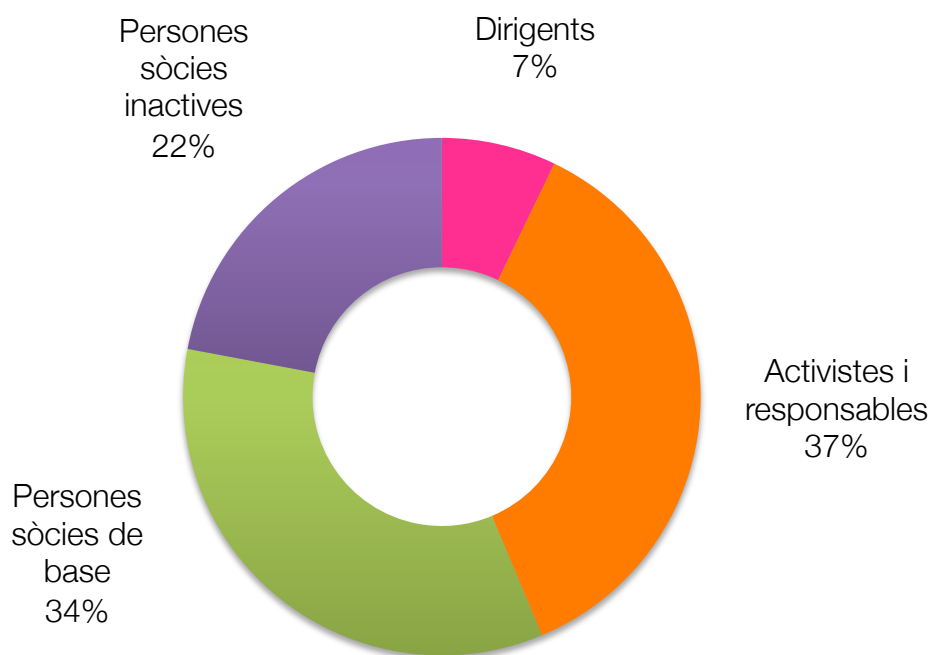
- **Persones dirigents.** Són les que assumeixen tasques i responsabilitats de lideratge, coordinació i organització envers el projecte general. Participen activament dels diferents espais de decisió i en l'organització dels diferents projectes d'entitat.
- **Persones activistes i responsables.** Són les persones actives que, tot i no assumir responsabilitats de lideratge, coordinació i organització general de l'entitat, participen activament de les diverses activitats, solen assistir a les reunions i s'involucren en l'organització d'activitats o projectes concrets, a més de pagar la quota (si és el cas).
- **Persones associades de base.** Són les que no assumeixen responsabilitats i no participen en l'organització de les activitats, però assisteixen puntualment a algun dels espais de decisió, assisteixen amb certa assiduitat a les

activitats i puntualment poden col·laborar donant un cop de mà, a més de pagar la quota (si és el cas).

- **Persones associades inactives.** Són les persones que, tot i ser sòcies, no solen participar en cap dels espais.

Els resultats de El Panoràmic de la Noguera apunten al fet que les persones associades es concentren principalment en dos nivells de compromís: responsables i activistes (que sumen el 37%) i persones sòcies de base (34%). Per sota se situen les persones inactives, amb el 22% de representació i el 7% que corresponen a les persones dirigents.

Gràfic 8 Percentatge d'implicació en les entitats

5.2. Les persones voluntàries

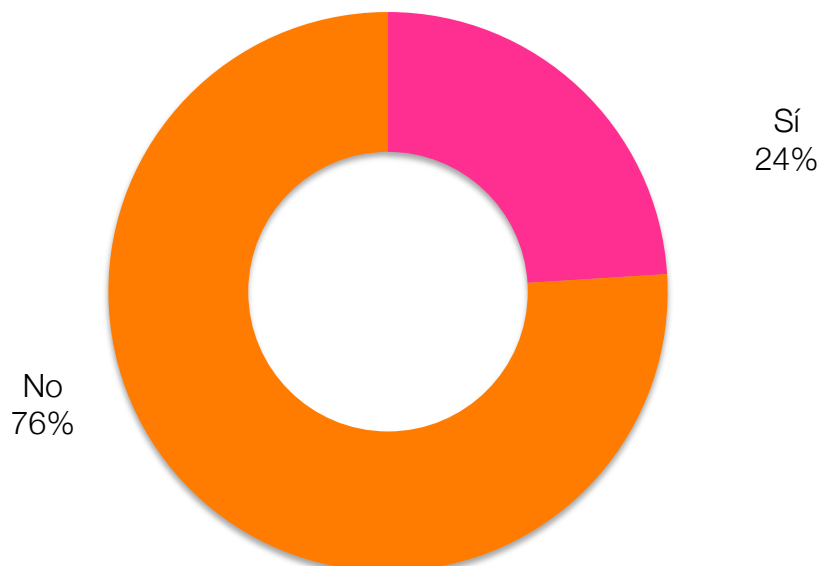
Tal com recull la l'actual normativa que regula la figura del voluntariat, es tracta d'un concepte ampli i que pot tenir diferents accepcions en funció de la idiosincràsia de cada entitat. Hi ha organitzacions que parlen de persones voluntàries incloent els membres de la junta i d'altres només consideren aquelles persones voluntàries que han signat una carta de compromís. Sigui com sigui, aquelles que s'han de considerar en el marc normatiu de manera obligada són les persones voluntàries no sòcies (en el cas de les persones voluntàries sòcies cada entitat ha de decidir internament qui tractament vol fer).

El Panoràmic ha volgut recollir la realitat del voluntariat de forma ordenada i, per això, s'han diferenciat les organitzacions que compten amb programes de voluntariat on participen persones no associades. Aquesta especificat evita sobredimensionar els resultats de persones voluntàries.

Segons els resultats obtinguts, aproximadament 1 de cada 4 entitats de la Noguera compta amb projectes de voluntariat, en concret el 24%. Aquesta xifra es troba per sota del que succeeix al conjunt de l'àmbit català on la proporció d'entitats que compten amb persones projectes de voluntariat és del 51%.

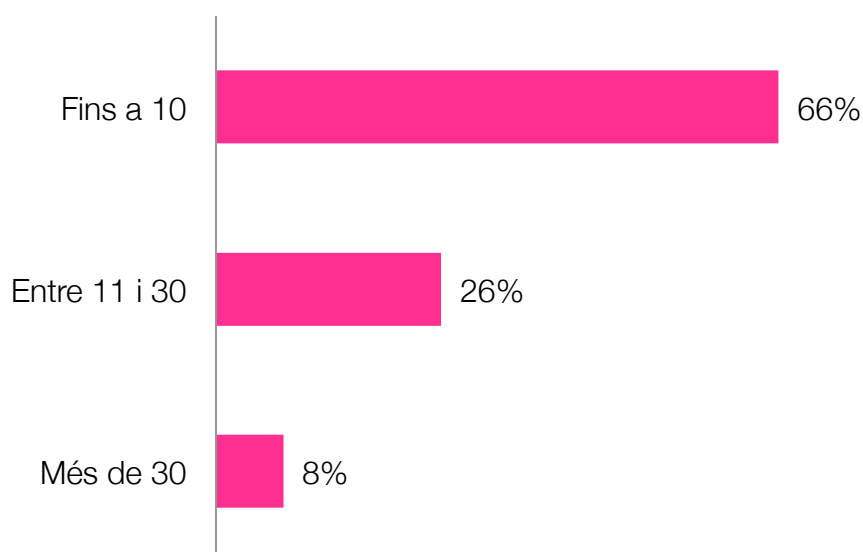
La llei del Voluntariat i Foment de l'Associacionisme de 2015, concep **el voluntariat** des d'una visió àmplia de participació, definint-lo com el *conjunt d'accions i activitats d'interès general motivades per l'altruisme i la voluntat de transformació social que aconsegueixen persones físiques, denominades voluntaris, que participen en projectes en el marc d'una activitat associativa o bé en programes específics de voluntariat d'una entitat sense ànim de lucre* (Llei 25/2015 del Voluntariat i de Foment de l'Associacionisme aprovada pel Parlament de Catalunya el 30 de juliol del 2015).

Gràfic 10 La vostra organització desenvolupa projectes de voluntariat? (projectes integrats per equips de persones voluntàries que tot i no ser sòcies realitzen tasques per al desenvolupament dels projectes)

Entre les entitats que compten amb persones voluntàries, s'observa que en el 66% dels casos els equips voluntaris no superen les 10 persones. Es tracta doncs d'equip de dimensió reduïda, d'acord amb la grandària global de les entitats. El 26% compta amb equips voluntaris d'entre 11 i 30 persones i el 8% d'entitats compten amb equips formats per més de 30 persones voluntàries.

Gràfic 11 Entitats segons el nombre de persones voluntàries (per trams)

Respecte l'equitat de gènere dins del voluntariat, sembla que hi ha paritat entre homes i dones en la participació voluntària, tot i que la proporció de dones novament és lleugerament superior, amb un 52% vers el 48% d'homes voluntaris.

Gràfic 12 Percentatge de dones voluntàries i homes voluntaris

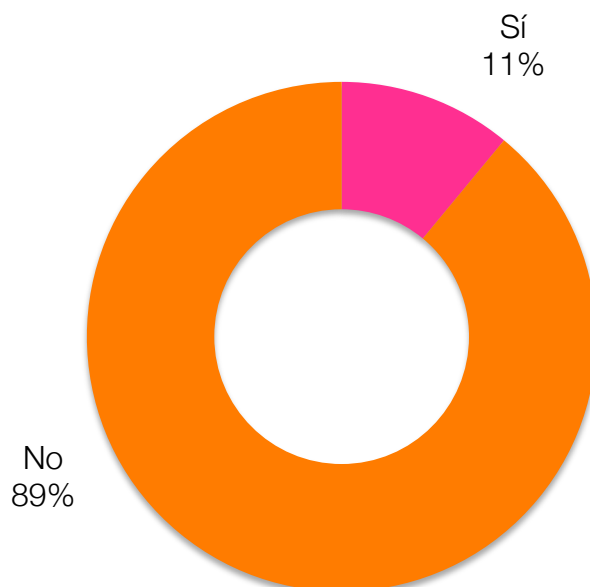

5.3. Els equips remunerats

Hi ha entitats sense afany de lucre que pel tipus d'activitat que desenvolupen poden comptar amb equips remunerats. Aquest pot ser el cas per exemple d'entitats que presten serveis a col·lectius en situació de risc o organitzacions que compten amb projectes estables on es requereix d'un lloc de feina. Els equips remunerats poden ser un reflex de l'existència d'estructures en les entitats, tot i que no necessàriament hi ha darrera una contractació estable, ja que en molts casos es tracta de col·laboracions per activitats puntuals. L'11%

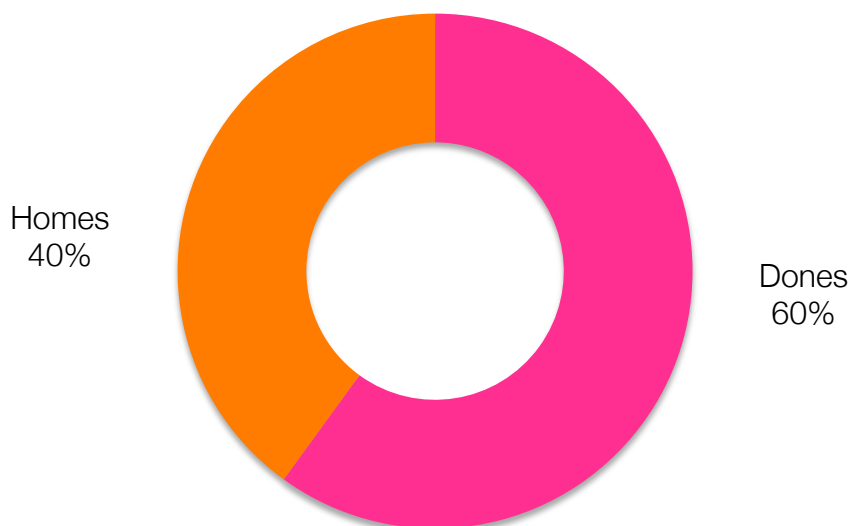
de les organitzacions de la Noguera compten en els seus equips amb persones que reben una remuneració econòmica.

Gràfic 19 Entre les persones que formen la vostra organització, comenteu amb persones remunerades?

De manera habitual l'equip remunerat està format només per 1 persona (75% dels casos), per tant es tracta d'estructures petites i febles. Pel que fa la presència de dones i homes, en el 60% de les persones remunerades són dones i en el 40% homes.

Gràfic 9 Percentatge de dones remunerades i homes remunerats

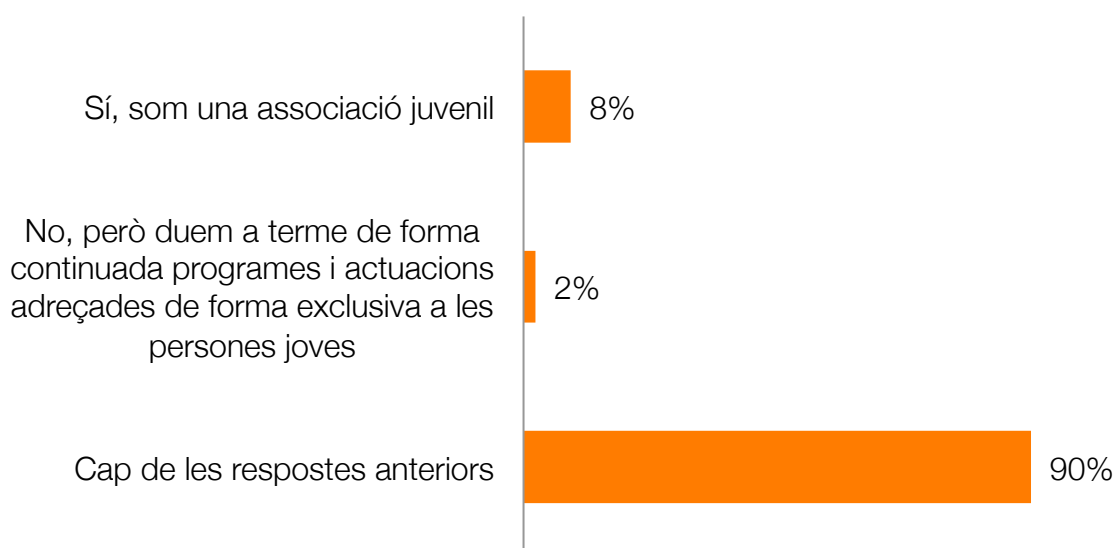

5.4. Representació de joves

El col·lectiu de joves és un grup d'edat especialment sensible per a les organitzacions no lucratives. Les generacions de joves són clau en el futur recorregut de les entitats i en el paper que tindran aquestes en la societat en les properes dècades. Segons dades del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, aproximadament el 15% del jovent (persones de fins a 30 anys) participa en alguna organització sense afany de lucre. Aquesta participació contribueix a la construcció d'un jovent social i políticament compromès i organitzat.

La participació pot dur-se des de les mateixes entitats juvenils o des d'altres organitzacions (no segmentades per edats). Per tal de conèixer com es fa la participació dels i les joves, El Panoràmic recull una pregunta d'acord amb la definició d'entitat juvenil aportada per la Direcció General de Joventut de la Generalitat de Catalunya. Aquesta és definida per: una associació juvenil o una entitat que duu a terme programes per a joves de manera continuada. Els resultats apunten a que el 10% de les entitats de la Noguera es situen sota aquesta definició.

Gràfic 20 La vostra organització està formada per joves?

6. El govern de les entitats

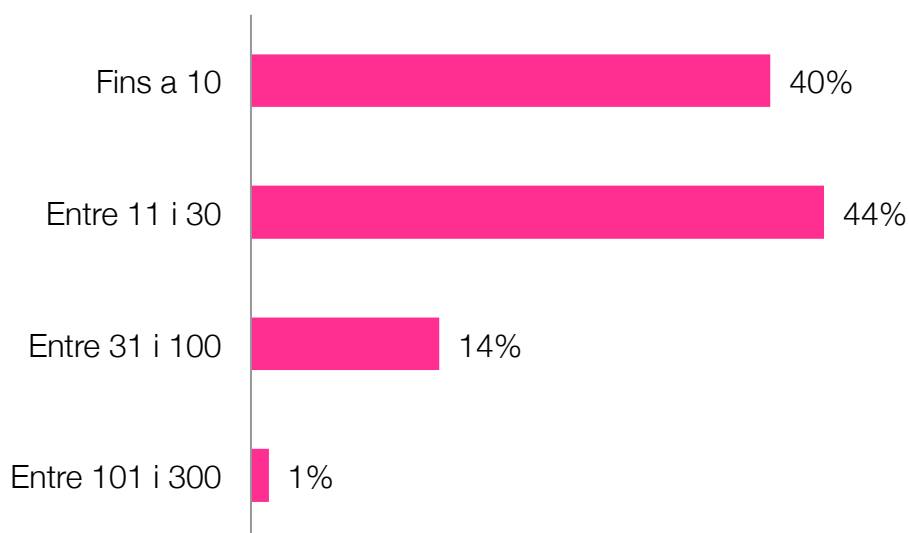

6.1. L'Assemblea

Les organitzacions no lucratives compten amb diferents òrgans de govern. Aquests varien en funció de la forma jurídica de les entitats i també de les característiques pròpies de cadascuna d'elles. Les associacions compten amb dos òrgans: l'assemblea, que és el màxim òrgan sobirà i la junta directiva, sota qui es deleguen les decisions preses a l'assemblea i principal òrgan de govern al dia a dia. En el cas de les fundacions es compta amb un patronat i en el cas de les cooperatives amb una assemblea i un consell rector (tot i que en el cas de la Noguera no s'ha identificat cap cooperativa sense afany de lucre).

Amb l'objectiu d'aportar dades sintètiques i de conjunt, s'ha aplegat la informació de les assemblees d'una banda i de juntes i patronats d'altra. Pel que fa la participació de les persones associades a l'assemblea, en el 40% dels casos hi participen fins a 10 persones, i en el 44% entre 11 i 30. Així, el 84% de les entitats compten amb assemblees que no superen les 30 persones sòcies participants.

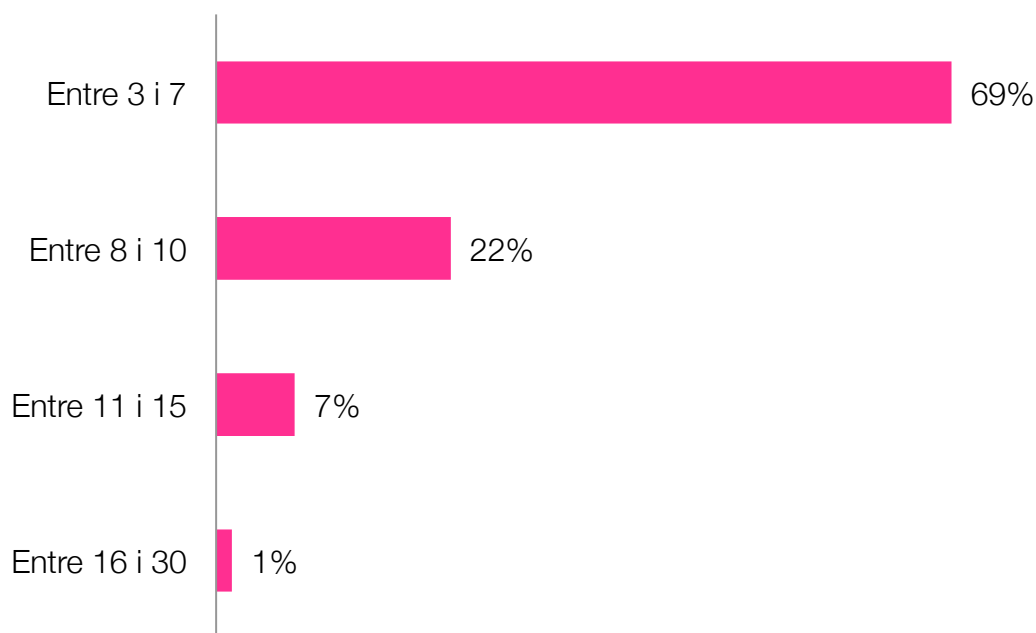
Gràfic 21 Total persones participants a la darrera assemblea de 2017

6.2. Junes i Patronats

Els òrgans de govern que fan possible el dia a dia de les organitzacions estan formats, per terme mitjà, per 5 persones. Aquests òrgans poden ser juntes directives o patronats en funció de la forma jurídica de l'entitat. Per analitzar la seva composició s'ha segmentat en trams la participació en aquests òrgans. Els resultats apunten que el 69% dels casos compten amb entre 3 i 7 persones i el 22% entre 8 i 10 membres. Les entitats en les quals les juntes o patronats estan formades per entre 11 i 15 persones representen un 7% i entre 16 i 30 membres, un 1%.

Gràfic 22 Nombre de persones que formen la junta directiva (per trams)

6.3. L'equitat a les entitats

La participació de dones i homes en els diferents espais de decisió és una qüestió que preocupa i ocupa les entitats. És per això que s'han ercolit indicadors de participació en aquest sentit. Les dades apunten a una tendència on les dones si situen a les bases i els homes en els espais de me's presentació.

En la participació assembleària, les dones superen els homes malgrat que es pot parlar d'una tendència a l'equilibri. Elles representen el 53% del total enfront el 47% dels homes.

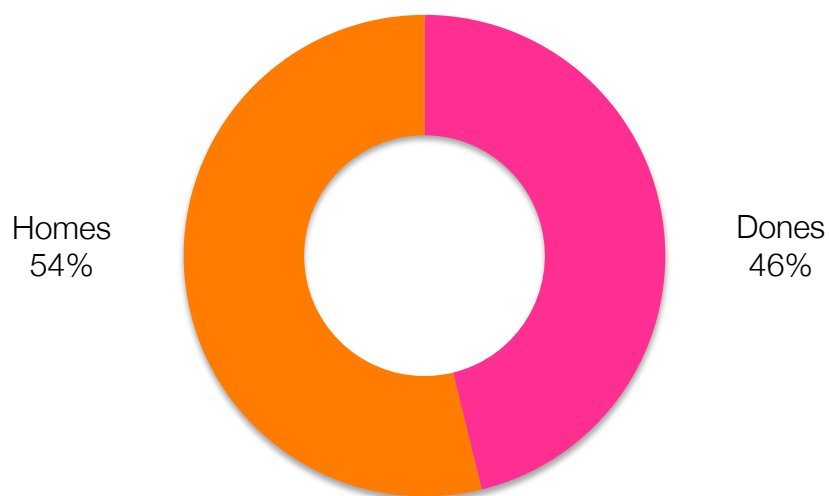
Gràfic 23 Percentatge de dones i homes participants en la darrera assemblea de 2017

Al analitzar la presència de dones i homes en juntes i patronats s'observa que la representació s'intercanvia. Els homes són 7 punts més presents a juntes i patronats que a les assemblees. Les dones es troben a l'altra cara de la moneda i, per tant, la seva presència és 7 punts inferior en juntes i patronats respecte de les assemblees.

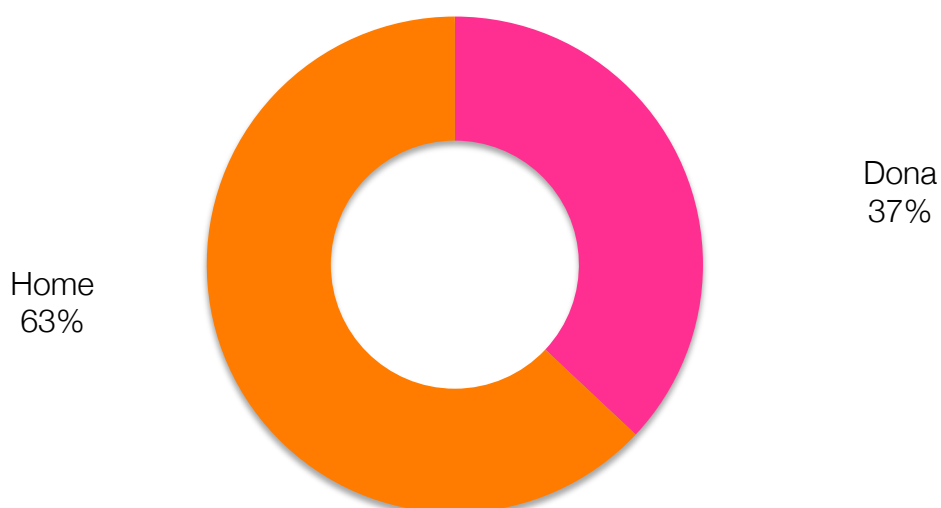
Aquests resultats, junt amb la participació de dones com a voluntàries i part de l'equip remunerat on estan més representades que els homes, convida a reflexionar respecte dels rols i espais de presa de decisió que ocupen les persones en les entitats per raó de gènere.

Gràfic 10 Percentatge de dones i homes a les juntes i patronats

Finalment, en el cas de la presidència de les entitats, s'observa que la presència de les dones disminueix 9 punts respecte de junta i patronats, fins representar 37% de les presidències. Els homes augmenten fins ocupar el 63% de totes les presidències. A Catalunya el 41% de les organitzacions estan presidides per dones i el 58% per homes, l'1% restant són presidències mixtes.

Gràfic 24 Percentatge de dones presidentes i homes presidents

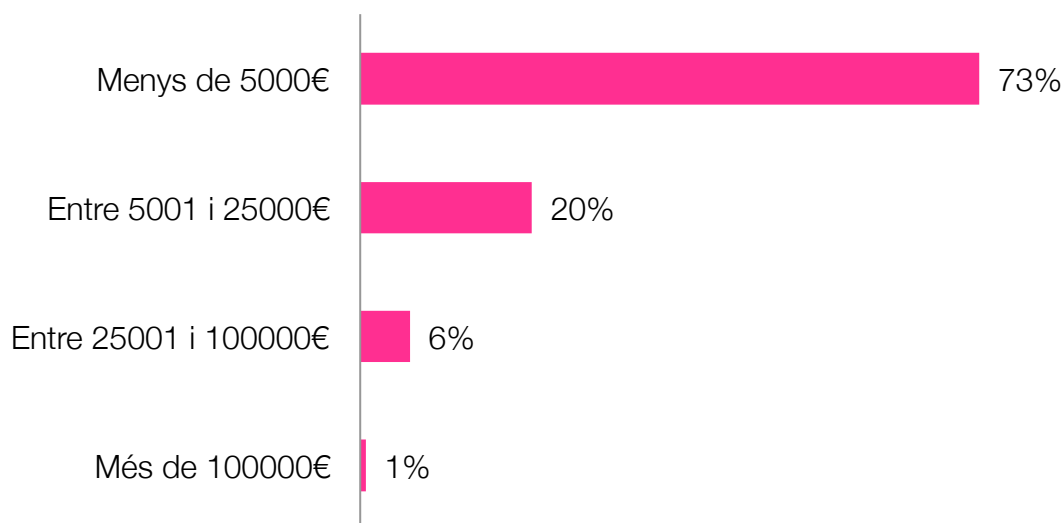
7. La dimensió econòmica

7.1. Volum econòmic

Els recursos econòmics són necessaris per tal de dur a terme les activitats i projectes. Però, en termes generals, les organitzacions compten amb un volum econòmic reduït, en concret a la comarca de la Noguera, la mitja d'ingressos anuals és de 5.500€ i els ingressos més freqüents no superen els 5.000€, fet que succeeix en el 73% de les entitats. A més, les xifres apunten dues qüestions significatives: d'una banda, el baix pes d'entitats que superin els 100.000€ anuals (només un 1%). I, en segon lloc, el fet que les entitats que superen el 25.000€ d'ingressos representen el 7%.

Gràfic 25 Ingressos reals de les entitats per trams (exercici 2018)

Els ingressos no són homogenis pel conjunt d'entitats de la Noguera. S'observa que l'any de constitució de les entitats condiciona el volum econòmic de les mateixes, essent les entitats amb més recorregut i antiguitat aquelles que compten amb més recursos.

Gràfic 11 Volum d'ingressos i any de constitució de les entitats

	Fins 1980	Entre 1981 i 1990	Entre 1991 i 2000	Entre 2001 i 2010	Des de 2011
Menys de 5.000€	9%	20%	23%	26%	22%
Entre 5.001 i 25.000€	31%	19%	12%	27%	12%
Entre 25.001 i 100.000€	43%	14%	29%	14%	-%
Més de 100.000€	99%	-%	-%	-%	-%

7.2. Fonts de finançament

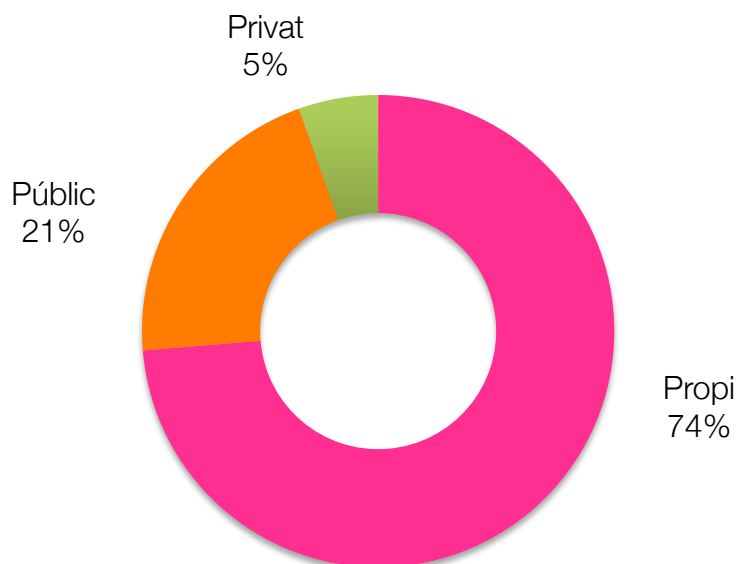
Pel que fa a la procedència dels recursos econòmics, sembla oportú conèixer d'on provenen i quin pes representa cada font. Les fonts que s'ha distingint en El Panoràmic han estat:

- Pròpies, com la quota d'associat/da, la prestació de serveis i les activitats per recaptar fonts.
- Públiques, com les subvencions de les administracions públiques
- Privades, com les donacions individuals, d'empreses i de fundacions privades.

Els resultats de la Noguera assenyalen que la principal font de finançament és la pròpia, que suposa el 74% del volum econòmic total que gestionen les entitats. El finançament públic, per la seva banda, representa el 21% mentre que el privat un 5%. Un repte habitual entre el conjunt del sector no lucratiu català passa per eixamplar les fonts privades, per tal d'avançar cap a un equilibri de fonts que contribueixi a no dependre d'una única font. I de fet, precisament la diversificació del finançament és una qüestió que es considera a l'apartat de

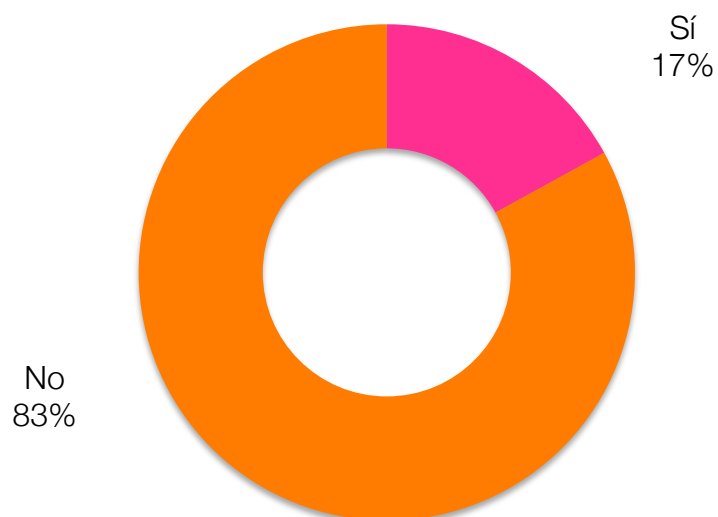
reptes d'aquest informe, ja que les entitats de la Noguera ho consideren una prioritat.

Gràfic 27 Fonts de finançament

Més enllà de les fonts monetàries, les entitats poden rebre aportacions en espècie, com ara béns i serveis. El 17% de les entitats de la Noguera participants a El Panoràmic afirmen rebre aquest tipus d'aportacions, xifra que està entorn els 10 punts per sota de la mitjana de Catalunya.

Gràfic 28 Finançament en espècie

Els comentaris expressats per les entitats i que acompanyen aquesta xifra posen de manifest que és el comerç local qui abasteix principalment d'aquest tipus de suport no monetari però que les entitats reconverteixen mitjançant la seva venda.

“El comerç del poble dona diferents coses per tal que puguin fer una cistella per Nadal. D'aquesta manera aconseguixen més diners per fer activitats tant pel poble com per l'escola”

Extret de les preguntes obertes del qüestionari

“Cada comerç els proporciona diferents tipus de productes i després fan un sorteig de tots aquests junts”

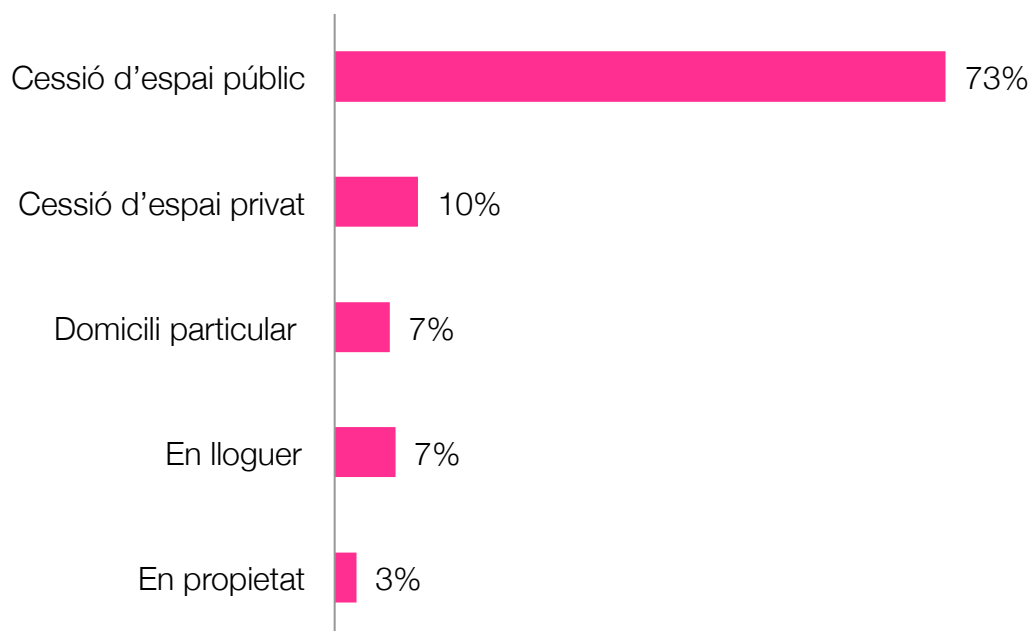
Extret de les preguntes obertes del qüestionari

8. Els espais

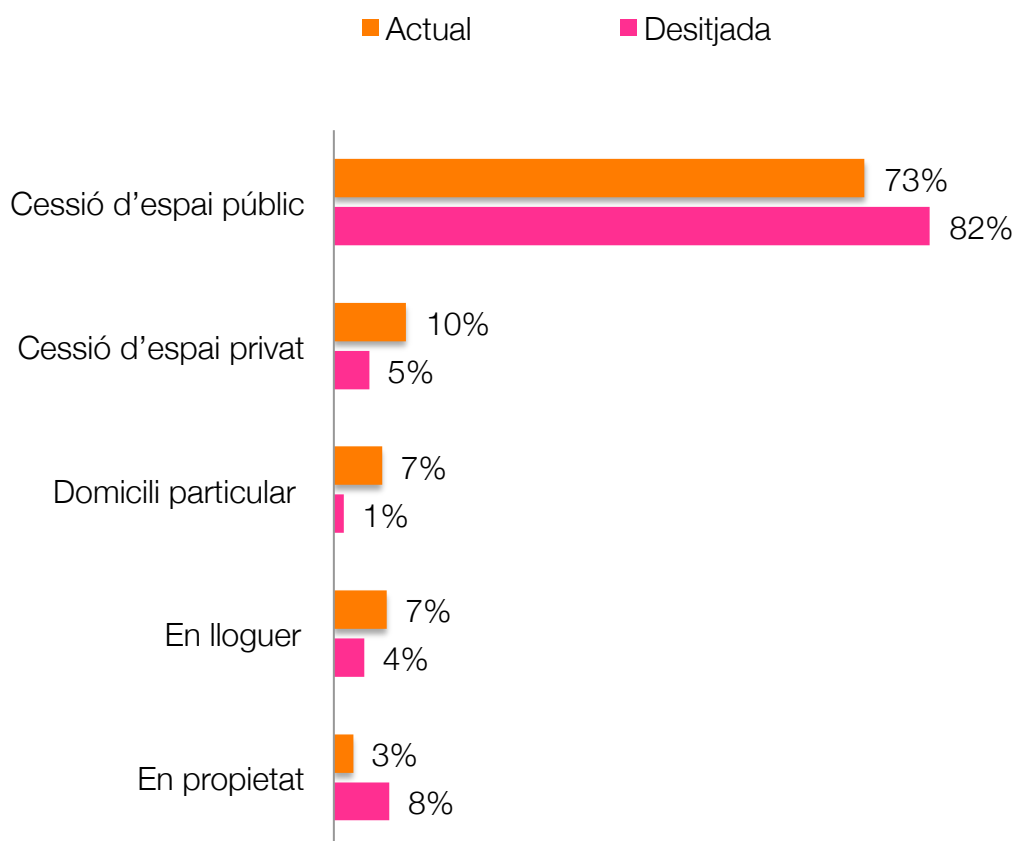
Els espais i equipaments són recursos fonamentals per a les entitats. D'una banda, perquè són necessaris per al desenvolupament d'activitats, i d'altra perquè són espais de visibilitat i de relació. Tres de cada quatre entitats de la Noguera tenen la seu actual en un espai públic cedit -74% del total-, en segon lloc i amb distància, la seu es troba en una cessió d'un espai privat (10%). El domicili particular d'una persona de l'entitat i el lloguer representen el 7% cadascuna. En darrer terme es troba la propietat amb un 3% del total d'entitats.

Gràfic 12 Situació actual de la seu

La situació a la que aspiren les entitats pel que fa als espais no difereix especialment respecte la real, el percentatge d'entitats que tenen actualment un espai públic cedit és elevat, però encara ho és més la xifra d'entitats que desitjaria aquest tipus d'espai, -un 73% vers un 82%-. D'altra banda, el 8% aspira a disposar d'un espai en propietat.

Gràfic 13 Comparativa entre la situació de la seu actual i desitjada

Per recollir totes les valoracions i percepcions respecte dels espais, el qüestionari de El Panoràmic preveu precisament recopilar comentaris sobre aquesta qüestió. Sembla que els comentaris de les entitats apunten a més a una qüestió de qualitat que de quantitat. Tanmateix, en alguns casos, també s'assenyala a les escasses necessitats d'espai, i a la idoneïtat de trobar-se en un bar del municipi per fer les reunions de l'entitat.

"Necessitem un lloc adequat per emmagatzemar el material, on no hi hagi humitat ..."

Extret de les preguntes obertes del qüestionari

"No disposem d'una sala pròpia, és per a totes les entitats del municipi"

Extret de les preguntes obertes del qüestionari

“Actualment ens reunim al bar del poble”

Extret de les preguntes obertes del qüestionari

Al comparar les situacions d'espai de la Noguera amb el conjunt de Catalunya s'observen certes especificitats. Concretament, la cessió d'un espai públic supera en 29 punts la mitjana catalana. Probablement el context rural afavoreix aquesta situació, on degut al nombre total d'entitats pot resultar més senzill per a les administracions locals proveir dels espais que requereixen les entitats.

Les dades comparades també posen de manifest que per a la resta de situacions, la mitjana de la Noguera es troba per sota de la catalana, tant si es parla de lloguer, com de cessió d'espai privat, de propietat o de domicili particular. La balança en el cas de la Noguera es decanta clarament per la cessió de l'espai públic.

Taula 3 Comparativa de la situació de la seu actual a la Noguera i Catalunya

	La Noguera 2018	Catalunya 2017	Diferències
Cessió d'un espai públic	73%	44%	+29%
En lloguer	7%	16%	-9%
Domicili particular	7%	10%	-3%
En propietat	3%	8%	-5%
Cessió d'un espai privat	10%	22%	-12%

9. Reptes per a entitats de la Noguera

Les dades que s'han anat aportant al llarg d'aquest informe i que dibuixen la realitat del sector no lucratiu a la comarca de la Noguera, ja poden apuntar alguns reptes per sí mateixes. Però, a més, amb l'objectiu de recollir en primera persona les preocupacions del dia a dia de les entitats, es compta amb la percepció que tenen elles respecte a temes que habitualment són presents en les seves agendes o motiu de preocupació.

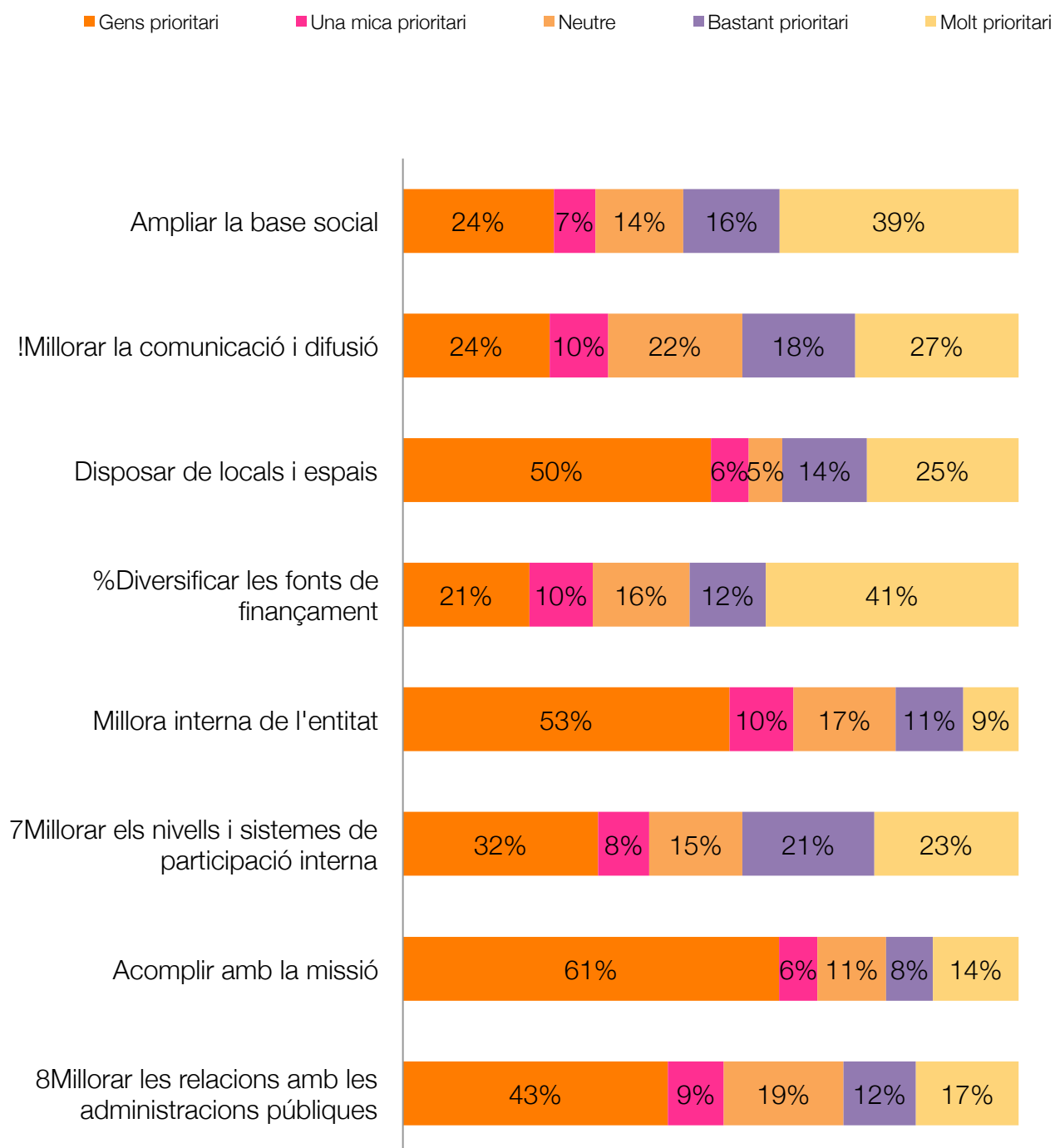
A tall d'exemple, l'ampliació de la base social, és a dir, les persones que participen i donen suport a les entitats, ja siguin com a persones sòcies, col·laboradores, destinatàries, etc. és un repte recurrent entre les organitzacions en el conjunt de Catalunya, de fet, aquesta qüestió ha estat la principal prioritat recollida en totes les edicions de El Panoràmic.

Sembla oportú preguntar-se quin grau de preocupació suscita la base social entre les entitats de la Noguera. Els resultats apunten que, alienadament amb el conjunt de Catalunya, és un repte força considerat. El 39% de les entitats de la Noguera afirmen que és molt prioritari i el 16% bastant prioritari, que en suma representa el 55% de les organitzacions.

Però per damunt d'aquest s'ha expressat un altre repte que té a veure amb la sostenibilitat econòmica de les organitzacions. Es tracta de la diversificació de fonts de finançament. El 41% de les organitzacions noguerines ho considera molt prioritari (3 punts per sobre de la base social) i el 12% bastant prioritari.

Aquests dos reptes, l'ampliació de la base social i la diversificació del finançament són els més valorats per les entitats i per tant, seria oportú acompanyar aquestes dades numèriques amb reflexions, que consideren allò intangible que les xifres no poden aportar.

Gràfic 14 Grau de prioritat sobre temes d'interès per a les entitats

Per sota d'aquests, hi ha dos reptes més que també han estat força valorats. Es tracta de reptes més concrets, com són la millora de la comunicació i la difusió, i la millora de nivells i sistemes de participació interna. En tots dos casos han estat considerats com a prioritaris per 4 de cada 10 entitats. I en tots dos casos, també, es pot establir una vinculació amb l'ampliació de la base social, on tant la comunicació com la qualitat democràtica de les entitats juguen un paper clau.

La millora de nivells i sistemes de participació es, sens dubte, una qüestió interna de les entitats, que s'ha de considerar des d'un sentit estratègic per abordar-la satisfactòriament. La resposta a aquest tipus de necessitats, pot fer-se col·lectivament, amb el suport de federacions, xarxes, ..., amb un assessorament o acompanyament extern. Pel que fa la millora de la comunicació, hi ha una part que, en la mateixa línia, s'ha de treballar internament però hi ha d'altra vinculada a la dificultat d'accés i cobertura a internet en algunes zones de la comarca. En el segle XXI la comunicació passa necessàriament per les xarxes socials, que a la vegada són mitjans de comunicació indiscutibles del món no lucratiu.

Per acabar, altres qüestions recollides en l'enquesta de El Panoràmic han estat prioritzades en menor mesura i probablement es tracta de qüestions que ja estan essent considerades per les entitats i, per tant, no es plantegen en clau de reptes. Entre aquestes qüestions es troba la relació amb les administracions, l'assoliment dels objectius missionals i els espais disponibles. El fet de comptar amb aquests elements ja assolits situa a les entitats en un bon punt de partida per entomar precisament aquells que són realment els que els hi preocupen.

Annexos

Annex I: Fitxa tècnica

Tipus d'estudi

Quantitatiu

Àmbit

Comarca de la Noguera

Univers

Organitzacions sense afany de lucre d'iniciativa privada, entitats i col·lectius sense forma jurídica

Dimensió de la mostra

159 respostes vàlides

Nivell d'error

Per un nivell de confiança del 95,5% i en situació de màxima indeterminació ($p=q=0,5$) l'error és del $\pm 2,39\%$.

Calendari de treball de camp

De setembre a desembre de 2017.

Recollida d'informació

Aplicació professional per a la recollida de respostes a través de qüestionari online amb preguntes tancades, obertes i semiobertes. També qüestionari en plantilla de documents.

Tractament de les dades

Depuració de dades, càlcul i recodificació de variables

Anàlisi

Estadística descriptiva -amb remostreig per bootstrap-, estadística no paramètrica i tècniques de mostreig

Dades de referència

L'any de referència és 2017 donat que és el darrer any tancat en el moment d'iniciar el treball de camp.

Annex II: Procés de recollida de respostes

El treball de camp, com s'ha avançat en la introducció d'aquest informe, es planteja com un cas paradigmàtic en la recollida de respostes a entitats sense afany de lucre en entorns rurals. Es tracta d'un cas d'èxit que pot contribuir a la millora dels estudis en altres territoris. Els elements clau són el treball des de la proximitat, la provisió de recursos i la coneixença prèvia del territori i de les entitats, fet que ha permès l'adaptació des del primer moment, a les casuístiques existents.

La recollida de resposta es va liderar, i realitzar, pel Consell Comarcal de la Noguera, qui va comptar amb un equip de dues persones que, durant els 4 mesos de recollida de respostes, van fer una cerca profunda en el territori. Aquesta cerca no tan sols es duia a terme a través de contactes de correu electrònic i telèfon, si no que en la seva majoria van ser presencials –amb desplaçaments als diferents municipis de la comarca-.

Cal considerar la bretxa digital existent en alguns municipis, en molts casos per manca de cobertura, fet que fa molt complexa l'obtenció de respostes de manera virtual. La majoria de respostes es van recollir 'en paper' i la tasca d'introducció de dades en format digital es feia *a posteriori* per tal de sistematitzar i organitzar la recollida en un únic espai virtual.

Apuntar també a l'esforç per aconseguir la màxima qualitat de la recerca, d'una banda, els errors d'interpretació de les preguntes del qüestionari queden pràcticament eliminats pel fet de comptar amb una persona de l'equip, formada específicament per aquest projecte, acompanyant en la resposta. A més, 3 de cada 4 qüestionaris van provenir directament de les respostes aportades per la presidència de les entitats.

Amb aquest plantejament la Noguera ha aconseguit un nombre de respostes més que suficient per obtenir una mostra representativa i de qualitat. Aquesta se situa en el històric de El Panoràmic de total de respostes per comarca, només per darrera de les comarques de l'Àmbit Metropolità i de la Garrotxa.

Annex III: Entitats impulsores de El Panoràmic

El Consell d'Associacions de Barcelona és la plataforma d'associacions de la ciutat de Barcelona. La seva missió és treballar per al desenvolupament de l'associacionisme i dels seus valors a Barcelona tot construint un espai de participació, vertebració –territorial i sectorial– i d'interlocució d'organitzacions interessades en l'associacionisme. El CAB ha estat l'impulsor dels dos congressos d'associacionisme celebrats a la ciutat.

L'Observatori del Tercer Sector és un centre de recerca especialitzat en el tercer sector, independent i sense ànim de lucre, que té per objectiu aprofundir i incrementar el coneixement d'aquest sector i treballar per a la millora del funcionament de les organitzacions no lucratives. L'OTS ha realitzat estudis de referència que han contribuït a la millora del tercer sector i a donar visibilitat social.

La Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia és una entitat sense afany de lucre que treballa en els àmbits de la joventut, l'educació, la participació democràtica, la ciutadania i les polítiques públiques en general. Genera coneixement des de la investigació social aplicada, aportant propostes estratègiques i assessoraments a les administracions públiques i a les entitats.

La Fundació Pere Tarrés, amb més de 50 anys d'existència, és una organització no lucrativa d'acció social i educativa, dedicada a la promoció de l'educació en el temps lliure, el voluntariat, la millora de la intervenció social i l'enfortiment del teixit associatiu. Amb el temps la seva acció s'ha ampliat a altres àmbits de l'acció social com ara la formació, la recerca i la gestió.

L'Obra Social “la Caixa” té per missió contribuir al progrés de les persones i la societat amb especial incidència en els col·lectius més vulnerables, ja sigui a través de programes propis, aliances estratègiques o col·laboracions, mitjançant actuacions eficients, innovadores, avaluable i susceptibles de ser transferides a altres entitats.

Organització

El Panoràmic es desenvolupa des del treball compartit entre diferents associacions i institucions, coordinat per un Equip Tècnic, format per persones del territori que s'encarreguen de fer possible el procés participatiu des de la proximitat.

A més, compta amb dos òrgans, el Comitè Executiu, encarregat de la supervisió del projecte i de la seva visió estratègica, i la Comissió Tècnica, encarregada de dur a terme el projecte i prendre les decisions operatives.

Equip de treball de camp

Coordinació de El Panoràmic amb el CC de la Noguera

Observatori del Tercer Sector.

Responsable en el territori

Josep Lluís Bonet Juárez del CC de la Noguera.

Equip de recollida de respostes en el territori

Irene Gardeñes (coord.), Ivet Robles i Ariadna Rocaspana del CC de la Noguera.

Agraïments

Aquest informe no hagués estat possible sense la participació de les entitats sense afany de lucre de la comarca de la Noguera, les quals amb el seu temps i dedicació han aportat informació sobre el seu dia a dia, i han permès construir una fotografia actualitzada del món no lucratiu al territori. Gràcies a totes elles!